

Setembre 2008 EL POU DE LA GALLINA

L'espasa de Dàmocles de la conca del Llobregat

L'espasa de Dàmocles o col·lector de salmorres de la conca del Llobregat és una llarga canonada de 120 km en total, dividida com una Y en dos ramals que ressegueixen els rius Cardener des de la Coromina (Cardona) i Llobregat des de Vilaforns (Balsareny), s'uneixen a Castellgalí i continua en un sol tub Llobregat avall fins prop de la seva desembocadura al mar, un bon tros enllà de la planta potabilitzadora de Sant Joan Despí. Conduïx salmorra concentrada procedent de les activitats mineres d'Ercros a Cardona i d'Iberpotash a Súria, Balsareny i Sallent. L'explotació és a càrrec d'Aigües de Barcelona, que té interès evident en que les salmorres mineres circulin per un col·lector i que no contaminin el sofert Llobregat.

El col·lector de salmorres va ser construït per la Junta de Sanejament, una de les administracions antecessores de l'actual Agència Catalana de l'Aigua, i va entrar en funcionament l'any 1988. Aquest és un primer cas de gran inversió pública al servei de la mineria de potassa del Bages. En números grossos, el col·lector va aconseguir reduir a la meitat la salinitat del Llobregat que a la dècada dels 80 era elevadíssima a causa dels abocaments de les mines. El col·lector de salmorres ha estat l'obra més trascendent de l'històric Pla de Sanejament de Catalunya, molt més decisiva que qualsevol de les depuradores d'aigües residuals urbanes. Però el col·lector de salmorres capta només una part de les aigües saturades de sal filtrades a través dels runams salins; la resta arriba a salinitzar pous, aquífers, rierols i finalment el Cardener i el Llobregat. Amb el creixement dels runams, la devastació a les fonts i rieres per la salmorra s'estén i la salinitat a l'aigua dels rius puja inexorablement.

El col·lector de salmorres passa soterrat. Anya enrera, en superfície es podia seguir només per les torres altes de color verd que tenen per funció la reducció de la pressió interior. Ara, el traçat del col·lector de salmorres es pot seguir pel rosari de clapes de vegetació arrasada i sòl contaminat que han deixat els seus vessaments. Als inicis de l'explotació, els vessaments del col·lector eren escassos i es tractava sempre de trencaments accidentals provocats externament per maquinària d'obres. Aquests darrers anys, els vessaments són freqüents i no pas degut a causes externes, sinó a avaries degudes al propi mal estat del col·lector.

Només durant els primers mesos d'estiu d'enguany, el col·lector de salmorres ha vessat com a mínim per una tapa a Vilaforns, sota la torre de la Pobla i uns metres avall sota el pont de la variant de la carretera C-55 a Súria i al mas de l'Hostal Nou a Callús. A Cardona, les captacions que haurien d'haver conduït la salmorra cap al col·lector es van desbordar completament; un torrent de salmorra fora de mare va baixar en 5 o 6 ocasions de l'àrea del runam Nou i va circular pels carrers de la Coromina abans de salinitzar el Cardener. La puja de la salinitat al Cardener va ser notable. A la propera tempesta, tornarà a passar el mateix.

A primers d'agost, la desgràcia de la salmorra, la pesta originada per la mineria de Cardona, Súria i Sallent i que s'estén per aquífers, torrents, col·lectors i rius avall, va malmetre l'àrea humida de la Corbatera, a Sallent. El col·lector de salmorres enterrat a un metre de fondària es va trencar per una junta, sense cap motiu extern. La salmorra va brollar abundosa fins a fer un gran toll. La conseqüència ha estat la mort fulminant de tota la vegetació en una àrea d'aproximadament 200 x 50 metres que inclou àlbers, pollancre, freixes de fulla petita i tamarius, molts dels quals plantats els anys 1996 i 1997 amb motiu de la restauració ecològica d'aquesta àrea. Tan sols una setmana més tard i uns 500 metres al nord, una nova fuita del col·lector per una altra junta va destruir la vegetació d'un marge i enverinar el camp de conreu situat a sota, entre la riba dreta del Llobregat i el tram de carretera de Cabrianes a la Botjosa. El dia 27 d'agost, el col·lector es trencava al Fusteret (Súria) i malmetia definitivament un hort.

Afegim-hi altres llocs que havien sofert anteriorment la devastació per vessaments de salmorra del col·lector, només els de la branca del Cardener per no fer la llista massa llarga. Anotem el pont de Malagarriga on el col·lector passa penjat, la torre de trencament de pressió de Sant Salvador de Torroella, el pla de les Hortes de Súria on la salmorra va malmetre un sembrat, Antius, al terme de Callús, on la salmorra va matar una excel·lent roureda i contaminar una font, el passeig de Sant Joan de Vilatorrada on uns plàtans van morir, vora el Pont Vell de Manresa, davant de la cruïlla del barri de Sant Pau de Manresa on el vessament va afectar el bosc de ribera del Cardener i sota el pont d'inici de la variant de Bufalvent on el vessament del col·lector va liquidar un magnífic àlber i arrasar un hort.

Amb el col·lector de salmorres, progressivament es van perdent trams de bosc de ribera. D'un dia per l'altre, ara aquí ara allà, les ribes fluvials passen de ser escenari de la vida pletòrica a ser una exposició cadavèrica.

El col·lector de salmorres fa anys ja que està al màxim de capacitat. Fa anys també que està envellit, amb els materials desgastats per la mateixa salmorra. No és estrany doncs que les avaries i els vessaments de salmorra letal que s'escapa per les juntes i les tapes siguin cada vegada més freqüents. Però a aquest col·lector envellit, que fa anys que se li ha acabat la garantia i mereix un retir honorós, se li demana cada dia més servei i més cabal. Fa anys que, només per mantenir el servei actual, el col·lector de salmorres hauria d'haver estat substituït.

No hi ha solucions en origen, llavors l'Agència Catalana de l'Aigua ha de recórrer a les males solucions de canonada final. Des de l'any 2003, l'ACA preveu desdoblbar tot el col·lector de salmorres. Però va tard perquè les obres no han començat i malament perquè no veu com renunciar al funcionament de la canonada actual. Per tant, els següents vessaments de salmorra del col·lector estan assegurats. Qui serà la propera víctima d'aquest joc macabre? Facin les seves apostes!

fotos pàg. esquerra:

(dalt) Mortaldat de la vegetació a la vora del Cardener, sota la torre de la Pobla, a Súria, a causa d'un vessament del col·lector de salmorres el juliol del 2008.

(baix) Mortaldat generalitzada a la zona humida vora el Llobregat de la Corbatera, a Sallent, a causa d'un altre gran vessament de salmorra la primera setmana d'agost del 2008. Naturalistes i administracions havien dedicats temps, diners i esforços per la recuperació d'aquest espai natural, ampliant l'àrea de bosc de ribera. Sobtadament, tot s'ha quedat en res. El rètol interpreta una natura que ja és història.

fotos pàg. dreta: Detall dels tres elements dels col·lector per on la salmorra acostuma a vessar: les torres, les juntes i les tapes.

- (1) Torre del col·lector de salmorres a Sant Salvador de Torroella, el sobreiximent de la qual va provocar la mort del bosc en una franja que baixa fins al Cardener.
- (2) Detall de la canonada que va vessar la salmorra a la Corbatera, amb la junta ja reparada. Noteu com la salmorra empapa el sòl.
- (3) Tapa del col·lector, prop de la riera de Conangle, a Vilaforns (Balsareny), per on la salmorra va vessar el mes de juliol. No era la primera vegada.

més informació: www.lasequia.org/montsalat